

PRAWO HOLDINGOWE

Praktyczny komentarz

redakcja

Mateusz Baran, Aleksandra Czarnecka

Mateusz Baran, Aleksandra Czarnecka
Andrzej Dunikowski, Przemysław Furmaga
Witold Gwizdek, Michał Klimowicz
Justyna Solnica, Katarzyna Żółcińska

Wolters Kluwer

PRAWO HOLDINGOWE

Praktyczny komentarz

redakcja
Mateusz Baran, Aleksandra Czarnecka

Mateusz Baran, Aleksandra Czarnecka
Andrzej Dunikowski, Przemysław Furmaga
Witold Gwizdek, Michał Klimowicz
Justyna Solnica, Katarzyna Żółcińska

Stan prawny na 1 lipca 2022 r.

Recenzent

Dr hab. Aleksander Kappes, prof. UŁ

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-674-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Przedmowa	17
Art. 4 § 1 pkt 4 lit. f	
Słowniczek. Spółka dominująca. Wywieranie decydującego wpływu	19
1. Wprowadzenie art. 4 § 1 pkt 4 lit. f a uchylene art. 7 k.s.h.	19
2. Uchwała wspólników lub akcjonariuszy	20
Art. 4 § 1 pkt 5¹	
Grupa spółek	21
1. Uwagi wstępne	21
2. Określenie „grupa spółek”	21
3. Kryteria powstania grupy spółek	23
4. Spółka dominująca i spółka zależna	23
5. Spółki kapitałowe	23
6. Spółka zagraniczna	25
7. Uchwała spółki zależnej	29
8. Wspólna strategia uzasadniająca sprawowanie jednolitego kierownictwa	29
9. Interes spółki i interes grupy spółek	32
10. Osobowość prawna	34
11. Różne modele grupy spółek	35

Art. 7

Uchylenie art. 7 k.s.h.	40
1. Informacja o uchylonym przepisie	40
2. Uzasadnienie projektodawcy dla uchylenia	40
3. Odesłania	41
4. Przepisy intertemporalne	41
5. Zmiany do art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h.	41

Art. 21¹

Uczestnictwo w grupie spółek	43
1. Uwagi ogólne	43
2. Formalne uczestnictwo w grupie spółek	45
3. Ujawnienie uczestnictwa w grupie spółek w KRS	47

Art. 21²

Wiążące polecenie	50
1. Uwagi wstępne	50
2. Charakter wiążącego polecenia	51
3. Forma wiążącego polecenia	54
4. Elementy wiążącego polecenia	56

Art. 21³

Uchwała zarządu w sprawie wykonania wiążącego polecenia	60
1. Podjęcie uchwały o wykonaniu wiążącego polecenia	60
2. Zawiadomienie o podjęciu uchwały przez zarząd spółki zależnej	62

Art. 21⁴

Odmowa wykonania wiążącego polecenia	63
1. Uwagi wstępne	64
2. Forma odmowy wykonania wiążącego polecenia	65
3. Przesłanki odmowy wykonania wiążącego polecenia w przypadku wszystkich spółek zależnych	67
4. Przesłanki odmowy wykonania wiążącego polecenia w przypadku spółek innych niż jednoosobowe	68

5. Uregulowanie mechanizmu odmowy wykonania wiążącego polecenia w umowie lub statucie spółki	71
6. Inne przesłanki odmowy wykonania wiążącego polecenia	75

Art. 21⁵

Wyłączenie odpowiedzialności za szkodę	77
1. Zagadnienia wstępne – odpowiedzialność członków organów i likwidatora wobec spółki	77
2. Zakres podmiotowy wyłączenia	79
3. Wyłączenie odpowiedzialności cywilnej członków organów spółki zależnej, którzy prowadzą sprawy spółki, i likwidatora	79
4. Wyłączenie odpowiedzialności rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółki zależnej	81
5. Wyłączenie odpowiedzialności cywilnej członków organów spółki dominującej	83
6. Odpowiedzialność administracyjna, karna i karna skarbowa	84

Art. 21⁶**Prawo spółki dominującej do przeglądania ksiąg**

i dokumentów	90
1. Informacje ogólne	90
2. Księgi i dokumenty spółki	91
3. Sposób wykonywania prawa kontroli	92
4. Nakaz uwzględniania przepisów szczególnych	93
5. Wyłączenie stosowania art. 212, 300 ⁹⁷ i 428 k.s.h.	93
6. Postępowanie w razie nieudostępnienia ksiąg i dokumentów	95

Art. 21⁷**Nadzór rady nadzorczej spółki dominującej nad realizacją**

interesu grupy spółek	96
1. Informacje ogólne	96
2. Zakres i sposób sprawowania nadzoru	98
3. Względnie obowiązujący charakter	100

4. Zakaz ujawniania tajemnic spółki zależnej po wygaśnięciu mandatu	100
5. Brak ustanowienia rady nadzorczej	101

Art. 21⁸

Sprawozdanie o powiązaniach umownych	102
1. Uwagi ogólne	102
2. Cel regulacji	103
3. Forma sprawozdania i wymogi formalne	103
4. Przedstawienie zgromadzeniu wspólników lub walnemu zgromadzeniu	105
5. Okres sprawozdawczy	106
6. Treść sprawozdania	107
7. Jawność, złożenie do akt rejestrowych	109
8. Brak sankcji	109

Art. 21⁹

Prawo do żądania wyznaczenia firmy audytorskiej	111
1. Informacje ogólne	112
2. Odpowiednie stosowanie art. 224–226 k.s.h.	112
3. Zakres badania, możliwość ograniczenia zakresu badania	113
4. Właściwość sądu	115
5. Biegły rewident	115

Art. 21¹⁰

Przymusowy odkup	117
1. Informacje ogólne	117
2. Prawo odkupu	118
3. Podmiot zobowiązany do odkupu udziałów (akcji)	119
4. Utrata uprawnień dotychczasowych wspólników (akcjonariuszy)	121
5. Odesłanie do art. 417 § 1–3 i art. 418 ¹ § 2–4 i 8 k.s.h.	121
6. Ograniczenie prawa odkupu	123
7. Odkup udziałów (akcji) w związku z wejściem w życie przepisów o grupie spółek	123

Art. 21¹¹

Przymusowy wykup	124
1. Informacje ogólne	124
2. Prawo wykupu	125
3. Odesłanie do art. 417 § 1–3 i art. 418 § 2, 2b oraz § 3 zdanie drugie i trzecie k.s.h.	127
4. Względnie obowiązujący charakter	129

Art. 21¹²**Odpowiedzialność spółki dominującej wobec spółki**

zależnej	130
1. Zakres regulacji i charakter odpowiedzialności	131
2. Przesłanki odpowiedzialności	133
3. Pozostawanie w grupie spółek	134
4. Powstanie szkody	134
5. Adekwatny związek przyczynowy między wykonaniem wiążącego polecenia a powstaniem szkody; zakres odpowiedzialności spółki dominującej	135
6. Nienaprawienie szkody w terminie wskazanym w wiążącym poleceniu	137
7. Wina spółki dominującej. Obowiązek lojalności	138
8. Ustanie grupy spółek	140
9. Ciężar dowodu	142
10. Odpowiedzialność spółki dominującej wobec jednoosobowej spółki zależnej	143
11. <i>Actio pro socio</i>	143
12. Odpowiednie stosowanie przepisów	144
13. Dalsza możliwa odpowiedzialność spółki dominującej za wykonanie wiążącego polecenia	144
14. Właściwość sądu	145

Art. 21¹³**Odpowiedzialność spółki dominującej wobec wspólnika**

spółki zależnej	146
1. Informacje ogólne. Charakter odpowiedzialności	147
2. Moment powstania odpowiedzialności	150
3. Przesłanki odpowiedzialności	152

4. Ustanie grupy spółek	155
5. Podmiot odpowiedzialny i podmiot uprawniony	156
6. Obniżenie wartości udziału albo akcji wskutek wykonania wiążącego polecenia	159
7. Nienaprawienie szkody spółce zależnej przez spółkę dominującą – tzw. reguła kolizyjna	160
8. Wezwanie do naprawienia szkody i przedawnienie	161
9. Właściwość sądu do wniesienia powództwa o naprawienie szkody	162

Art. 21¹⁴

Odpowiedzialność spółki dominującej wobec wierzycieli

spółki zależnej	164
1. Informacje ogólne. Charakter odpowiedzialności	165
2. Przesłanki odpowiedzialności	168
3. Rozkład ciężaru dowodu	170
4. Podmiot odpowiedzialny i podmiot uprawniony	171
5. Zakres odpowiedzialności	172
6. Obowiązek lojalności	172
7. Wyłączenia odpowiedzialności	175
8. Termin przedawnienia roszczenia	177
9. Domniemanie dotyczące wysokości szkody	178
10. Brak wyłączenia dalej idącej odpowiedzialności spółki dominującej	179
11. Właściwość sądu do wniesienia powództwa o naprawienie szkody	179

Art. 21¹⁵

Ustanie uczestnictwa w grupie spółek	181
1. Informacje ogólne	181
2. Podjęcie uchwały przez zgromadzenie wspólników lub walne zgromadzenie spółki zależnej większością trzech czwartych głosów	182
3. Złożenie spółce zależnej uczestniczącej w grupie spółek oświadczenia o ustaniu tego uczestnictwa przez spółkę dominującą	182
4. Moment ustania uczestnictwa w grupie spółek	185

5. Wpis wykreślenia wzmianki o uczestnictwie w grupie spółek przez spółkę zależną w rejestrze	187
6. Ustanie uczestnictwa w grupie spółek a byt prawny grupy spółek	188
7. Inne możliwości ustania uczestnictwa w grupie spółek	189
8. Brak możliwości ustania uczestnictwa w grupie spółek spółki zależnej na podstawie oświadczenia spółki zależnej skierowanego do spółki dominującej	191

Art. 21¹⁶

Stosowanie wobec spółek powiązanych oraz niestosowanie przepisów	193
1. Rozszerzenie zakresu zastosowania przepisów na spółki powiązane	193
2. Wyłączenia podmiotowe	195

Art. 206 § 1 pkt 4, art. 300⁶¹ § 1 pkt 4, art. 374 § 1 pkt 4

Oznaczenie grupy spółek	197
1. Oznaczenie grupy spółek jako konieczny element pism i zamówień spółki	197
2. Oznaczenie grupy spółek	198
3. Stosowanie oznaczenia (aspekt czasowy)	199
4. Sankcja za naruszenie obowiązku	199

Bibliografia	201
---------------------------	------------

Skorowidz przedmiotowy	203
-------------------------------------	------------

O autorach	207
-------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
Nowelizacja	– ustawa z 9.02.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 807)
Polski Ład	– ustawa z 29.10.2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2105 ze zm.)
p.p.m.	– ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2015 r. poz. 1792)
pr. up.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520)
pr. rest.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2021 r. poz. 1588 ze zm.)
Projekt	– projekt Nowelizacji, IX kadencja, druk sejm. nr 1515
rozporządzenie nr 910/2014 (eIDAS)	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz.Urz. UE L 257, s. 73)

- rozporządzenie – rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001 z 8.10.2001 r. nr 2157/2001 w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz.Urz. UE L 294, s. 1, ze zm.)
- u.KRS – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 112 ze zm.)
- u.n.r.f. – ustawa z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 660 ze zm.)
- u.r. – ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.)

Inne

- Crido Legal – Crido Legal J. Ziółek i Wspólnicy Spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa
- GmbH – Gesellschaft mit beschränkter Haftung (niemiecka spółka z ograniczoną odpowiedzialnością)
- KNF – Komisja Nadzoru Finansowego
- Konfederacja Lewiatan – Konfederacja Lewiatan z siedzibą w Warszawie, ul. Zbyszka Cybulskiego 3, 00-727 Warszawa
- KRS – Krajowy Rejestr Sądowy ustanowiony przez ustawę z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 112 ze zm.)
- NIP – numer identyfikacji podatkowej
- PGZ S.A. – Polska Grupa Zbrojeniowa spółka akcyjna z siedzibą w Radomiu, ul. Aleksego Grobickiego 23, 26-617 Radom
- PKN Orlen – Polski Koncern Naftowy Orlen spółka akcyjna z siedzibą w Płocku, ul. Chemików 7, 09-411 Płock
- PPH – Przegląd Prawa Handlowego
- Projektodawca – Minister Aktywów Państwowych¹
- P.S.A. – prosta spółka akcyjna
- PZU – Powszechny Zakład Ubezpieczeń spółka akcyjna z siedzibą w Warszawie, al. Jana Pawła II 24, 00-133 Warszawa

¹ Jakkolwiek formalnie projekt został wniesiony do Sejmu jako projekt rządowy, to jednak przygotowany został w ramach Ministerstwa Aktywów Państwowych i to właśnie z Ministrem Aktywów Państwowych jest powszechnie utożsamiany.

Rejestr UBO	– Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych, zdefiniowany w art. 55 ustawy z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2022 r. poz. 593 ze zm.)
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
spółka z o.o.	– spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
Uzasadnienie	– Uzasadnienie projektu ustawy z 9.02.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw, IX kadencja, druk sejm. nr 1515

PRZEDMOWA

Szanowni Państwo,

mamy przyjemność oddać w Państwa ręce komentarz do tzw. prawa holdingowego przygotowany w kancelarii Crido Legal J. Ziółek i Wspólnicy sp. k. Komentarz odnosi się do materii okrzykniętej jedną z największych (czy nawet największą) i rewolucyjnych nowelizacji Kodeksu spółek handlowych (ustawa z 9.02.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 807). W naszej pracy skoncentrowaliśmy się na tej części Nowelizacji, która dotyczy właśnie prawa holdingowego. Nie ulega kwestii, że zmiany te mają charakter systemowy i mogą nieść za sobą daleko idące konsekwencje dla uczestników obrotu.

Nasz komentarz opracowali praktycy. Jego autorami i redaktorami są bowiem doświadczeni prawnicy korporacyjni, doradzający na co dzień spółkom prawa handlowego w ramach Zespołów Corporate i M&A kancelarii Crido Legal.

Naszym celem było przede wszystkim stworzenie materiału użytecznego dla praktyków, w tym przedsiębiorców, członków organów spółek, adwokatów, radców prawnych i notariuszy. W związku z tym staraliśmy się omówić problemy, które mogą pojawić się u uczestników obrotu podczas stosowania przepisów, a aby zapewnić większą przejrzystość, zawarliśmy w opracowaniu przykłady, grafy i wykresy.

Z perspektywy czasu trzeba powiedzieć, że przygotowanie praktycznego komentarza do nefunkcjonujących dotychczas w obrocie insty-

tucji prawnych stanowiło nie lada wyzwanie intelektualne. Materia jest nie tylko niezwykle złożona, ale także, co stanowiło dodatkową trudność, niestety w wielu obszarach niedoskonała. Jakkolwiek poruszone w treści *Komentarza* kwestie dyskutowaliśmy w gronie Autorów i Redaktorów, próbując wypracować tym samym najbardziej prawdopodobną i prawidłową interpretację komentowanych przepisów oraz zidentyfikować istotne zagadnienia praktyczne, każdy z Autorów wyraża w *Komentarzu* własne poglądy, w związku z czym możliwe są pewne różnice w prezentowanych stanowiskach.

Komentowana przez nas Nowelizacja przyjmowana była w atmosferze gorącego sporu prawniczego, a Projektodawcy mierzyli się zarówno z argumentami przemawiającymi za brakiem potrzeby przyjmowania takich przepisów, jak i konstruktywną krytyką, w ramach której prezentowano szereg rozwiązań alternatywnych. Jednak to właśnie „prawo holdingowe” w brzmieniu co do zasady zbieżnym z inicjatywą Projektodawcy będzie od października 2022 r. obowiązującym w Polsce prawem. W związku z tym, choć jest ono niedoskonałe i można (i zapewne w wielu obszarach należy) zgłaszać postulaty co do dokonania stosownych korekt, już jesienią przedsiębiorcy będą musieli zadbać o stosowanie nowych przepisów właśnie w tym brzmieniu.

Korzystając z okazji, dziękujemy wszystkim członkom zespołu CRIDO, którzy wspierali nas w pracach. Szczególne podziękowanie kierujemy do Anny Wcisło, Konrada Sadowskiego, Filipa Sobocińskiego i Michała Tokarza. Ponadto bardzo dziękujemy prof. dr. hab. Aleksandrowi Kappesowi za dokonanie recenzji opracowania oraz przedstawienie wnikliwych uwag i komentarzy.

Mamy ogromną nadzieję, że nasza analiza i wnioski, do których doszliśmy, okażą się pomocne przy wdrażaniu nowych przepisów w Państwa organizacjach.

Warszawa, 18.05.2022 r.

Mateusz Baran i Aleksandra Czarnecka

Art. 4 § 1 pkt 4 lit. f

Słowniczek. Spółka dominująca. Wywieranie decydującego wpływu

f) wywiera decydujący wpływ na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej, w szczególności przez zawarcie między spółką dominującą a spółką zależną umowy przewidującej zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę

1. Wprowadzenie art. 4 § 1 pkt 4 lit. f a uchylenie art. 7 k.s.h.

1.1. Wprowadzenie art. 4 § 1 pkt 4 lit. f jest związane z uchyleniem z dniem 13.10.2022 r. art. 7 k.s.h.

1.2. Artykuł 7 k.s.h. regulował tzw. koncerny umowne, wprowadzając możliwość zawierania umów o zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę. Jego treść została w pewnym zakresie przeniesiona do art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h., który stanowi, że spółką dominującą jest taka spółka handlowa, która wywiera decydujący wpływ na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej, w szczególności przez zawarcie między spółką dominującą a spółką zależną umowy przewidującej zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę.

1.3. Dzięki temu możliwość utworzenia „grupy spółek” w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 5¹ k.s.h. istnieje również wtedy, gdy wywieranie decydującego wpływu na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej wynika z umowy o zarządzanie lub o przekazywanie zysku (art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h.).

1.4. Regulacja art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h., w przeciwieństwie do uchylonego art. 7 k.s.h., nie przewiduje obowiązku składania wyciągów z umów czy ujawniania okoliczności, czy umowa reguluje lub wyłącza odpowiedzialność spółki dominującej (uchylony art. 7 § 1 i 2 k.s.h.). Należy zatem przyjąć, że jeśli nawet strony wprowadzą w treści umowy jakiekolwiek postanowienia dotyczące odpowiedzialności spółki dominującej wobec spółki zależnej, będą one miały skutek jedynie pomiędzy stronami tejże umowy.

2. Uchwała wspólników lub akcjonariuszy

2.1. Dla zawarcia umów, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. f k.s.h., konieczne jest podjęcie uchwały wspólników (art. 228 pkt 6 k.s.h.), uchwały akcjonariuszy (art. 300⁸¹ pkt 5 k.s.h.) lub uchwały walnego zgromadzenia (art. 393 pkt 7 k.s.h.).

Art. 4 § 1 pkt 5¹

Grupa spółek

5¹) grupa spółek – spółkę dominującą i spółkę albo spółki zależne, będące spółkami kapitałowymi, kierujące się zgodnie z uchwałą o uczestnictwie w grupie spółek wspólną strategią w celu realizacji wspólnego interesu (interes grupy spółek), uzasadniającą sprawowanie przez spółkę dominującą jednolitego kierownictwa nad spółką zależną albo spółkami zależnymi

1. Uwagi wstępne

Nowelizacja wprowadza do słowniczka Kodeksu spółek handlowych pojęcie grupy spółek. Pojęcie to ma kluczowe znaczenie dla całej regulacji prawa holdingowego, ponieważ tylko spółki stanowiące grupę spółek w rozumieniu komentowanego przepisu mogą korzystać z wprowadzanych przez Nowelizację mechanizmów.

2. Określenie „grupa spółek”

2.1. Wprowadzenie pojęcia grupy spółek do Kodeksu spółek handlowych. Zgodnie z założeniem Projektodawcy wprowadzone pojęcie grupy spółek ma na celu określić „kwalifikowany stosunek dominacji i zależności między określonymi spółkami tworzącymi grupę spółek” (Uzasadnienie, s. 6). „Grupa spółek” w znaczeniu nadanym art. 4